

Instytut Pamięci Narodowej

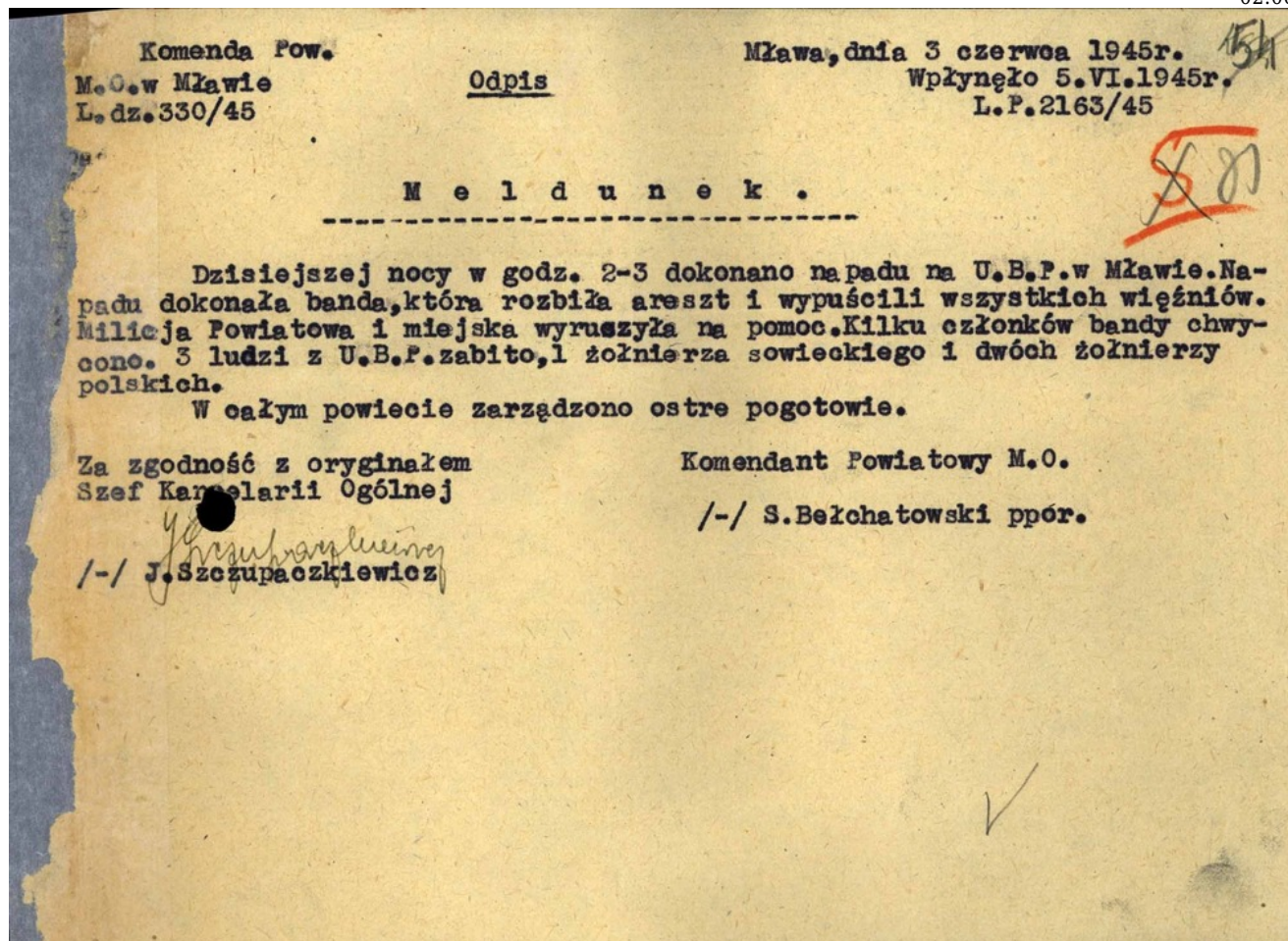
<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/220191,Elzbieta-Strzeszewska-Rozbicie-wiezienia-w-Mlawie.html>
26.02.2026, 20:23

Elzbieta Strzeszewska: Rozbicie więzienia w Mławie

W nocy z 2 na 3 czerwca 1945 r. żołnierze Samoobrony Społecznej (ROAK) rozbili areszt Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Mławie i uwolnili przetrzymywanych tam więźniów.

[Aparat bezpieczeństwa Podziemie antykomunistyczne Podziemie niepodległościowe \(Żołnierze Wyklęci\)](#)

02.06

Odpis meldunku ppor. Stefana Bełchatowskiego, komendanta powiatowego MO w Mławie, w sprawie „napadu na U.B.P. w Mławie”. Mława, 3 VI 1945 r. (z zasobu IPN)

Rok 1945 przyniósł Mazowszu nie tylko wyzwolenie spod okupacji niemieckiej, ale również represje ze strony władz komunistycznych oraz aparatu bezpieczeństwa, polskiego i sowieckiego, dążących do unicestwienia struktur podziemia niepodległościowego. Tropieni, aresztowani, przetrzymywani w aresztach i obozach na terenie Polski, a także wywożeni w głąb ZSRS żołnierze podziemia ponownie stanęli do walki z okupantem.

Eskalująca sytuacja regionie

Dzięki wtyczkom podziemia w milicji i bezpiece wiadomo było, że członków AK, przetrzymywanych w piwnicach aresztu PUBP w Mławie, poddawano bezlitosnym, brutalnym przesłuchaniom. Dotknęły one m.in. Aleksandra Hausmana, zajmującego się w podziemiu organizacją wojska, który wskutek tortur i bicia nie mógł samodzielnie chodzić (aczkolwiek w zeznaniach złożonych w 1951 r. twierdził zapobiegawczo, że niemoc ta wynikała z powodu przeziębienia i wrzodów powstałych na nodze). Oceniano, że w więzieniu przebywało około 40

osób – z tym, że nie wszyscy byli związani z konspiracją.

Decyzja o przeprowadzeniu akcji podjęta została po tragicznych wydarzeniach, które pod koniec maja 1945 r. wstrząsnęły opinią publiczną i radykalizowały nastroje społeczne. Wskutek bezwzględnych działań grupy operacyjnej PUBP z Mławy oraz Sowietów, ścigających Adama Czaplickiego ps. „Torpeda”, ukrywającego się w domu rodziny Zarębskich w Ślubowie w pow. przasnyskim, zginęli: zięć gospodarzy Tadeusz Długokęcki oraz jego kilkuletni syn Janusz. Irenę Długokęcką, będącą w zaawansowanej ciąży, funkcjonariusze UB zmusili do zakopania ciała męża i syna. Ponadto agresorzy aresztowali młodszą córkę Zarębskich, a potem splądrowali i spalili ich dom.

W tej sytuacji dowódca Mazowieckiego Inspektoratu Samoobrony Społecznej (ROAK), por. Stanisław Rożek ps. „Zych”, „Przebój”, polecił Zacheuszowi Wiktorowi Nowowiejskiemu ps. „Jeż” uwolnić uwięzionych w areszcie PUBP w Mławie.

Rozbicie więzienia

W akcji, wykonanej w nocy z 2 na 3 czerwca 1945 r., wzięły udział dwa oddziały, złożone z kilkudziesięciu byłych członków Armii Krajowej.

Pierwszy, skupiający AK-owców mławskich, zorganizowali Jan Nowakowski ps. „Aryman” i Wacław Grabowski ps. „Puszczyk”. Drugim oddziałem, szturmowym, przyprorowadzonym z rejonu Janowa, dowodził „Jeż”.

[Czytaj artykuł Elżbiety Strzeszewskiej *Rozbicie więzienia w Mławie* na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Aparat bezpieczeństwa, Podziemie antykomunistyczne, Żołnierze Wyklęci

Artykuł